

دانشگاه مازندران
دانشکده علوم انسانی و اجتماعی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته جامعه شناسی

عنوان :

تبیین نگرش دانشجویان دختر نسبت به خشونت علیه زنان :

آزمون تجربی دیدگاه یادگیری اجتماعی

استاد راهنما :

دکتر اکبر علیوردی نیا

استاد مشاور :

دکتر محمد اسماعیل ریاحی

اساتید داور :

دکتر قربانعلی ابراهیمی و دکتر حیدر جانعلی زاده

۱۳۸۹ / ۸ / ۲۲

نگارش :

معاونت ارتباطات و امور بین المللی
تعمیرات

فاطمه اسفندیاری

مهرماه ۱۳۸۸

۱۴۶۲۸۱

۲۰۰۷۳۴۲

تقدیر و تشکر

پیش از همه و بیش از همه خدا را شاکرم.

اما بعد، بر خود فرض می دانم که از زحمات و راهنمایی های تمام عزیزانی که در جریان این کار تحقیقی از یاریشان بهره مند شدم، صمیمانه قدردانی نمایم.

از جناب آقای **دکتر اکبر علیوردی نیا** استاد محترم راهنما که مسئولانه و با تحمل خامی

هایم در جریان کار، مرا در تدوین این پایان نامه یاری نمودند، تشکر بی پایان دارم.

همچنین از زحمات جناب آقای **دکتر محمد اسماعیل ریاحی** استاد محترم مشاور که با

قبول زحمات فراوان از نظرات و ایده هایشان بهره مند شدم ، بسیار متشکرم.

از اساتید محترم داور آقایان **دکتر حیدر جانعلیزاده** و **دکتر قربانعلی ابراهیمی** که

زحمت نقد و داوری این پروژه را تقبل نمودند، متشکرم.

و با تقدیم سپاس به پدر و مادرم که فراغت روزهای تحصیلم و روزهای فراغت از تحصیلم را

مدیون نظر بلند آنان هستم و تمام زندگیم را نیز!

تقديم به صميم زنان.

چکیده

هدف اصلی تحقیق حاضر تبیین نگرش دانشجویان دختر نسبت به خشونت علیه زنان می باشد. روش تحقیق، پیمایشی و ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه بوده است که روایی آن (۰/۷۸) و اعتبار آن از طریق اعتبار سازه تأیید شده است. جامعه آماری تحقیق، متشکل از دانشجویان دختر دانشگاه مازندران بوده است. در مجموع ۴۵۰ نفر از دانشجویان به روش نمونه گیری طبقه ای انتخاب شدند. چهارچوب نظری تحقیق، دیدگاه یادگیری اجتماعی بوده است. متغیرهای مستقل مدل تحلیلی که در پی تبیین متغیر وابسته (نگرش نسبت به خشونت علیه زنان) بوده اند، شامل جامعه پذیر شدن با نقش های جنسیتی، تشویق و تنبیه متفاوت، مشاهده روابط خشونت آمیز، تجربه خشونت و تقلید از والد هم جنس بوده است. بر اساس تحلیل داده های تحقیق، تمامی فرضیه های نه گانه تحقیق تأیید شدند. از میان پنج متغیر، متغیر تجربه خشونت (۰/۴۷) قوی ترین و مهم ترین پیش بینی کننده (مستقیم) نگرش نسبت به خشونت علیه زنان می باشد. بعد از این به ترتیب متغیرهای جامعه پذیری (۰/۲۳)، مشاهده خشونت (۰/۲۲)، الگوی پاداش و تنبیه (۰/۱۴) و تقلید (۰/۱۱) بیشترین تاثیر را بر روی نگرش نسبت به خشونت علیه زنان داشته اند.

واژگان کلیدی: نگرش نسبت به خشونت علیه زنان، جامعه پذیری جنسیتی، تشویق و تنبیه متفاوت، مشاهده خشونت، تجربه خشونت، تقلید.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

الف.....	چکیده
ب.....	فهرست مطالب
د.....	فهرست جداول
ح.....	فهرست نمودارها
۱.....	مقدمه

فصل اول: کلیات تحقیق

۴.....	۱-۱- بیان مسئله
۹.....	۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۵.....	۱-۳- اهداف پژوهش
۱۵.....	۱-۴- سئوالات پژوهش

فصل دوم: پیشینه تحقیق

۱۷.....	مقدمه
۱۸.....	۱-۲- پیشینه نظری تحقیق
۳۸.....	۲-۲- پیشینه تجربی تحقیق

فصل سوم: چهارچوب نظری

۷۷.....	مقدمه
۷۸.....	۱-۳- نظریه یادگیری اجتماعی
۸۶.....	۲-۳- شواهد مربوط به کارایی تئوری
۸۷.....	۳-۳- نقد تئوری
۸۹.....	۴-۳- فرضیه های تحقیق
۹۰.....	۵-۳- مدل تحلیلی

فصل چهارم: روش شناسی

۹۳.....	مقدمه
۹۴.....	۱-۴- تعاریف نظری و عملیاتی متغیرهای تحقیق
۹۹.....	۲-۴- مقیاس های تحقیق
۱۰۹.....	۳-۴- روایی ابزار تحقیق
۱۱۹.....	۴-۴- اعتبار
۱۱۹.....	۵-۴- واحد تحلیل
۱۲۰.....	۶-۴- جامعه آماری

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲۰	۷-۴- شیوه نمونه گیری و حجم نمونه.....
۱۲۱	۸-۴- روش تحقیق و جمع آوری داده ها.....
۱۲۳	۹-۴- تکنیک های تجزیه و تحلیل.....
۱۲۴	۱۰-۴- محدودیت های تحقیق.....
فصل پنجم: توصیف متغیرهای تحقیق	
۱۲۶	مقدمه.....
۱۲۷	۱-۵- توصیف متغیرهای زمینه ای.....
۱۴۲	۲-۵- توصیف متغیرهای مستقل.....
۱۶۱	۳-۵- توصیف متغیر وابسته تحقیق.....
فصل ششم: تجزیه و تحلیل داده های تحقیق	
۱۷۲	مقدمه.....
۱۷۳	۱-۶- آزمون های معناداری.....
۱۷۸	۲-۶- تحلیل رگرسیونی.....
۱۹۴	۳-۶- تحلیل مسیر.....
فصل هفتم: نتیجه گیری	
۱۹۹	۷-۱- بحث و نتیجه گیری.....
۲۰۱	۷-۲- نتایج بررسی فرضیات تحقیق (تبیین نظری).....
۲۰۹	۷-۳- ارائه پیشنهادات و راهکارها.....
۲۱۱	۷-۴- پیشنهادهایی برای تحقیقات آینده.....
منابع	
۲۱۲	الف) منابع فارسی.....
۲۱۶	ب) منابع انگلیسی.....
۲۲۶	ضمائم.....

فهرست جداول

صفحه

عنوان

۱۰۱	جدول ۴-۱: فرایند شاخص سازی متغیر تجربه خشونت.....	
۱۰۲	جدول ۴-۲: فرایند شاخص سازی متغیر مشاهده خشونت.....	
۱۰۳	جدول ۴-۳: فرایند شاخص سازی متغیرهای تشویق و تنبیه و تقلید.....	
۱۰۴	جدول ۴-۴: فرایند شاخص سازی متغیر جامعه پذیری همالان.....	
۱۰۵	جدول ۴-۵: فرایند شاخص سازی متغیر جامعه پذیری مدرسه و دانشگاه.....	
۱۰۶	جدول ۴-۶: فرایند شاخص سازی متغیر جامعه پذیری رسانه های جمعی.....	
۱۰۷	جدول ۴-۷: فرایند شاخص سازی متغیر نگرش نسبت به خشونت علیه زنان - بعد شناختی.....	
۱۰۸	جدول ۴-۸: فرایند شاخص سازی متغیر نگرش نسبت به خشونت علیه زنان - بعد عاطفی.....	
۱۰۹	جدول ۴-۹: فرایند شاخص سازی متغیر نگرش نسبت به خشونت علیه زنان - بعد رفتاری.....	
۱۱۱	جدول ۴-۱۰: ضرایب آلفای کرونباخ نهایی مقیاس ها.....	
۱۱۲	جدول ۴-۱۱: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس پایگاه اجتماعی اقتصادی.....	
۱۱۲	جدول ۴-۱۲: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس تجربه خشونت.....	
۱۱۳	جدول ۴-۱۳: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس مشاهده خشونت.....	
۱۱۳	جدول ۴-۱۴: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس تشویق و تنبیه.....	
۱۱۴	جدول ۴-۱۵: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس تقلید.....	
۱۱۴	جدول ۴-۱۶: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس جامعه پذیری همالان.....	
۱۱۵	جدول ۴-۱۷: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس جامعه پذیری دانشگاه و مدرسه.....	
۱۱۵	جدول ۴-۱۸: : مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس جامعه پذیری رسانه های جمعی.....	
۱۱۶	جدول ۴-۱۹: : مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس بعد شناختی نگرش نسبت به خشونت علیه زنان.....	

فهرست جداول

صفحه

عنوان

- جدول ۴-۲۰: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس بعد عاطفی نگرش نسبت به خشونت علیه زنان..... ۱۱۷
- جدول ۴-۲۱: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس بعد رفتاری نگرش نسبت به خشونت علیه زنان..... ۱۱۷
- جدول ۴-۲۲: مشخصه های آماری شامل میانگین، واریانس، همبستگی اصلاح شده و ضریب آلفا برای مقیاس نگرش نسبت به خشونت علیه زنان..... ۱۱۸
- جدول ۵-۱: توزیع پاسخگویان بر حسب سن..... ۱۲۷
- جدول ۵-۲: توزیع پاسخگویان بر اساس مقاطع تحصیلی..... ۱۲۸
- جدول ۵-۳: توزیع پاسخگویان بر حسب دانشکده محل تحصیل..... ۱۲۹
- جدول ۵-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی..... ۱۳۰
- جدول ۵-۵: توزیع پاسخگویان بر حسب ترم تحصیلی..... ۱۳۲
- جدول ۵-۶: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت سکونت..... ۱۳۳
- جدول ۵-۷: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل..... ۱۳۴
- جدول ۵-۸: توزیع پاسخگویان بر حسب محل تولد..... ۱۳۵
- جدول ۵-۹: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات والدین..... ۱۳۶
- جدول ۵-۱۰: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان درآمد والدین..... ۱۳۸
- جدول ۵-۱۱: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان درآمد ماهانه خانوار..... ۱۳۹
- جدول ۵-۱۲: توزیع پاسخگویان بر حسب سطح پایگاه اجتماعی اقتصادی خانواده..... ۱۴۰
- جدول ۵-۱۳: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب گویه های مربوط به میزان تجربه خشونت..... ۱۴۲
- جدول ۵-۱۴: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تجربه خشونت..... ۱۴۳
- جدول ۵-۱۵: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان مشاهده خشونت..... ۱۴۵
- جدول ۵-۱۶: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان مشاهده خشونت..... ۱۴۶
- جدول ۵-۱۷: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تشویق و تنبیه..... ۱۴۸
- جدول ۵-۱۸: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تشویق و تنبیه..... ۱۴۸
- جدول ۵-۱۹: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تقلید..... ۱۵۰
- جدول ۵-۲۰: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تقلید..... ۱۵۱
- جدول ۵-۲۱: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری همالان..... ۱۵۲
- جدول ۵-۲۲: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری همالان..... ۱۵۳
- جدول ۵-۲۳: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری دانشگاه و مدرسه..... ۱۵۴

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۵-۲۴: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری دانشگاه و مدرسه.....	۱۵۶
جدول ۵-۲۵: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری رسانه های جمعی.....	۱۵۷
جدول ۵-۲۶: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری رسانه های جمعی.....	۱۵۸
جدول ۵-۲۷: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری.....	۱۶۰
جدول ۵-۲۸: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب بعد شناختی نگرش.....	۱۶۱
جدول ۵-۲۹: توزیع پاسخگویان بر حسب نگرش شناختی.....	۱۶۳
جدول ۵-۳۰: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب بعد عاطفی نگرش.....	۱۶۴
جدول ۵-۳۱: توزیع پاسخگویان بر حسب بعد عاطفی نگرش.....	۱۶۵
جدول ۵-۳۲: توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب نگرش رفتاری.....	۱۶۷
جدول ۵-۳۳: توزیع پاسخگویان بر حسب بعد رفتاری نگرش.....	۱۶۸
جدول ۵-۳۴: توزیع پاسخگویان بر حسب نگرش نسبت به خشونت علیه زنان.....	۱۷۰
جدول ۶-۱: آزمون مقایسه میانگین متغیرهای دوشقی با نگرش نسبت به خشونت علیه زنان (آزمون t)	۱۷۳
جدول ۶-۲: آزمون مقایسه میانگین با نگرش نسبت به خشونت علیه زنان (تحلیل واریانس).....	۱۷۵
جدول ۶-۳: خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره نگرش نسبت به خشونت علیه زنان.....	۱۷۹
جدول ۶-۴: ضرایب تأثیر مدل تبیین کننده نگرش نسبت به خشونت علیه زنان.....	۱۷۹
جدول ۶-۵: خلاصه مدل رگرسیون چندمتغیره تقلید.....	۱۸۳
جدول ۶-۶: ضرایب تأثیر مدل تبیین کننده تقلید.....	۱۸۳
جدول ۶-۷: خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره جامعه پذیری.....	۱۸۴
جدول ۶-۸: ضرایب تأثیر مدل تبیین کننده جامعه پذیری.....	۱۸۴
جدول ۶-۹: خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره بعد عاطفی نگرش نسبت به خشونت علیه زنان	۱۸۵
جدول ۶-۱۰: ضرایب تأثیر مدل تبیین کننده بعد عاطفی نگرش نسبت به خشونت علیه زنان	۱۸۵
جدول ۶-۱۱: خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره بعد رفتاری نگرش نسبت به خشونت علیه زنان	۱۸۷
جدول ۶-۱۲: ضرایب تأثیر مدل تبیین کننده بعد رفتاری نگرش نسبت به خشونت علیه زنان	۱۸۷

فهرست جداول

صفحه

عنوان

جدول ۶-۱۳: خلاصه مدل رگرسیون چند متغیره بعد شناختی نگرش نسبت به خشونت علیه زنان	۱۸۹
جدول ۶-۱۴: ضرایب تأثیر مدل تبیین کننده بعد شناختی نگرش نسبت به خشونت علیه زنان	۱۸۹

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

نمودار ۱-۱:	مدل تحلیلی نگرش نسبت به خشونت علیه زنان.....	۹۲
نمودار ۱-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب سن.....	۱۲۷
نمودار ۲-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب دانشکده محل تحصیل.....	۱۲۹
نمودار ۳-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی.....	۱۳۱
نمودار ۴-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب ترم تحصیلی.....	۱۳۲
نمودار ۵-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت سکونت.....	۱۳۳
نمودار ۶-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل.....	۱۳۴
نمودار ۷-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب محل تولد.....	۱۳۵
نمودار ۸-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات والدین.....	۱۳۷
نمودار ۹-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان درآمد ماهانه خانوار.....	۱۴۰
نمودار ۱۰-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب پایگاه اجتماعی اقتصادی خانواده.....	۱۴۱
نمودار ۱۱-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تجربه خشونت.....	۱۴۴
نمودار ۱۲-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان مشاهده خشونت.....	۱۴۷
نمودار ۱۳-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تشویق و تنبیه.....	۱۴۹
نمودار ۱۴-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تقلید.....	۱۵۱
نمودار ۱۵-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری همالان.....	۱۵۳
نمودار ۱۶-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری دانشگاه و مدرسه.....	۱۵۶
نمودار ۱۷-۵:	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان جامعه پذیری رسانه های جمعی.....	۱۵۹
نمودار ۱۸-۵:	توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب جامعه پذیری.....	۱۶۰
نمودار ۱۹-۵:	توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب نگرش شناختی.....	۱۶۳
نمودار ۲۰-۵:	توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب نگرش عاطفی.....	۱۶۶
نمودار ۲۱-۵:	توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب نگرش رفتاری.....	۱۶۹
نمودار ۲۲-۵:	توزیع درصدی پاسخگویان بر حسب نگرش نسبت به خشونت علیه زنان.....	۱۷۰
نمودار ۱-۶:	ضرایب تأثیر مدل تحلیلی نگرش نسبت به خشونت علیه زنان.....	۱۹۵

اعمال خشونت علیه زنان و بد رفتاری با آنها از رایج ترین جرائم اجتماعی و از عریان ترین جلوه های مرد سالاری در جهان امروز است که در تمام ملیتها، طبقات و گروههای اجتماعی به چشم می خورد. همچنانکه به لحاظ تاریخی، نخستین پیشینه جرم را باید در اسطوره ها و داستان های دینی، نظیر هابیل و قابیل سراغ گرفت، واژه قربانی و بزه نیز نخستین بار در مورد باکرگانی که به منظور انجام فرائض دینی و مذهبی به قربانگاه فرستاده می شدند، بکار گرفته شده است. بدین ترتیب سوء استفاده از زنان مشکل تازه ای نیست، بلکه قدمتی به قدر کهن ترین افسانه ها دارد.

خشونت علیه زنان، پدیده ای جهانی است و در این مورد آمار و ارقام زیادی وجود دارد. اما با وجود آمار و ارقام موجود درباره وضعیت خشونت در جهان، متأسفانه در ایران در این مورد گزارشی وجود ندارد. به این دلیل که یکی از ویژگی های خشونت علیه زنان در ایران، پنهان بودن آن هم از نظر خانواده ها و هم از نظر دولت هاست. زنان تا آنجا که امکان دارد، سکوت می کنند و اعتراضی نمی کنند. به نظر می رسد چنین نگرشی به خشونت در هر جامعه دلایل خاص خود را دارد و با شرایط و زندگی فردی زنان در هر جامعه متناسب است. به دلیل اهمیت نحوه نگرستن و درکی که زنان به هر حال، از خشونت دارند، این تحقیق به بررسی این مسأله پرداخته است تا تحلیلی واقعی از سکوت و یا تغییرهای احتمالی در نوع نگرش و به تبع آن واکنش به خشونت علیه زنان به دست دهد.

تحقیق حاضر از ۷ فصل تشکیل شده است. فصل اول شامل کلیات تحقیق است. که به بیان مسئله، اهمیت و ضرورت و اهداف و سئوالات تحقیق می پردازد. فصل دوم شامل مروری بر تحقیقات پیشین که در دو بخش داخل و خارج از کشور می باشد که در بخش داخلی ۱۳ اثر و در بخش خارجی ۴۵ اثر مرتبط با موضوع مورد بررسی قرار گرفته اند. فصل سوم به بحث چهارچوب

نظری می پردازد. فصل چهارم روش شناسی تحقیق است که تعاریف نظری و عملیاتی، روایی و اعتبار، جامعه آماری و نمونه تحقیق، شیوه نمونه گیری، روش تحقیق و تکنیک های تجزیه و تحلیل داده ها می باشند. فصل پنجم شامل توصیف متغیرهای زمینه ای، مستقل و وابسته می باشد. فصل ششم به تجزیه و تحلیل داده های تحقیق می پردازد که شامل آزمون معناداری (T-test; Anova) تحلیل رگرسیونی و تحلیل مسیر است. فصل هفتم به بحث و نتیجه گیری بر اساس تحلیل داده های به دست آمده می پردازد.

فصل اول:

کلیات تحقیق

۱-۱- بیان مسأله

اگرچه داعیه پیشرفت علمی بشر در عرصه های مختلف قابل دفاع می نماید لیکن - اگر برای دستاوردهای علمی خصلتی اجتماعی قائل باشیم - به نظرمی آید با وجود تلاش های اخیر در تئوریزه کردن مسأله ی خشونت و تحلیل آن، به التیام بخشی این درد فراگیر و به قدمت خود انسان، کمک شایانی نشده است. امروزه، نه تنها خشونت به عنوان مسأله ی حاد اجتماعی باقی مانده است بلکه از خشونت مدرن با مصادیق جدید سخن به میان می آید و در تمدن غرب، خشونت به عنوان موضوعی جذاب در نشریات، رسانه ها، اشعار، رمانها، موسیقی ها و... تبلیغ می شود.

خطر خشونت محدود به بخشی از جامعه نیست بلکه در مورد همه نژاد ها ، سنین، جنسیت و پایگاه های اقتصادی یا سبک های زندگی وجود دارد (Hotaling & Sugarman, ۱۹۹۰: ۱۱۲). شاید یکی از مشکلات بسیار مهم مربوط به خشونت هم به همین خصوصیت فرا مکانی و فرا زمانی آن برگردد که همواره نوعی از خشونت را در تیر رس دید و نوع دیگر آن را خارج از فاصله وضوح دید قرار می دهد (اعزازی، ۱۳۸۳: ۵).

ویژگی هایی از قبیل اجتماعی بودن (برکرو لئونارد، ۱۳۷۲: ۴۲۳) و فراگیری خشونت باعث شده به عنوان یک اولویت سلامت عمومی سازمان بهداشت جهانی (۱۹۹۷) و هدف عمده ی سازمان بهداشت جهانی در سال ۲۰۱۰ در نظر گرفته شود (U.S Public Health Service, ۱۹۹۹).

" خشونت علیه زنان " پدیده ای است که در آن زن به خاطر جنسیت خود و صرفاً به علت زن بودن مورد اعمال زور و تضييع حق از سوی جنس مخالف (مرد) قرار می گیرد. چنانچه در چارچوب خانواده و بین زن و شوهر باشد، از آن به عنوان خشونت خانگی تعبیر می شود و به هر

۱- Violence

2- Violence Against Women

نوع عمل و رفتاری که به آسیب جسمی، جنسی، روانی یا محرومیت و عذاب منجر شود و یا حتی احتمال آن برود که به آسیب‌ها یا بی‌منجر خواهد شد، خشونت علیه زنان گفته می‌شود. این تعریف، تهدید به چنین اعمال رفتاری، محرومیت از آزادی به اجبار یا به اختیار، اعم از اینکه در زندگی شخصی (خصوصی) یا جمعی رخ دهد، را نیز دربر می‌گیرد (نهایندی، ۱۳۸۶: ۱۲۶).

بنابر اشارات قبلی، «خشونت علیه زنان فراگیرترین نقض حقوق بشر در تاریخ بشر تا به امروز است» (Ramsay, ۱۹۹۹: ۲۱)، به همین جهت از سوی سازمان جهانی بهداشت در ۱۷ دسامبر ۱۹۹۹، روز ۲۵ نوامبر روز جهانی "ریشه‌کنی خشونت علیه زنان" نامیده شده است و هدف از چنین روزی را جلب حمایت بیشتر دولت‌ها و سازمان‌های غیردولتی از زنان و افزایش آگاهی عمومی در این خصوص، اعلام نموده است (WHO, ۱۹۹۹).

با وجود گستردگی و هزینه‌های بالا و تبعات وسیع خشونت علیه زنان، تقریباً در تمام کشورها، نهاد‌های اجتماعی آن را مخفی نگه می‌دارند و یا حتی انکار می‌کنند (Elsberg & Heise, ۲۰۰۵: ۱۵). لذا پنهان نگاه داشتن اعمال خشونت علیه زنان و پرهیز زنان از واکنش فعال نسبت به آن، یکی از مشخصات خشونت علیه زنان در تمام جوامع است (Ibid: ۱۶). این پرهیز در هر جامعه دلایل خاص خود را دارد و با شرایط اجتماعی و زندگی فردی زنان در جامعه متناسب است. آنچنان که «در نظام فکری مردسالار، اشکالی از خشونت مردان در خانواده طبیعی محسوب می‌شود و برای زنان به صورت "بخشی از زندگی عادی‌شان" به حساب می‌آید (Borrett, ۱۹۸۰: ۱۱۴). لذا بیش از سه دهه است که گروه‌های حامی زنان می‌کوشند تا نگرش‌ها و اعتقاداتی را که خشونت علیه زنان را تقویت می‌کند، به طور گسترده‌ای به چالش بکشند). (Heise L. et al., ۱۹۹۹: ۷۴) این گروه‌ها سؤالاتی اساسی از وضعیت زنان طرح می‌کنند، از جمله اینکه «چرا زنان در جستجوی کمک بر نمی‌آیند؟»، چرا در نمی‌یابند که باید از خودشان در برابر این سوءظن که آنها خواهان خشونت هستند و از این جهت خشونت را ترغیب می‌کنند، دفاع

کنند؟ (Martin, ۱۹۷۶: ۲۱۹). گلارز و روی به این سؤال تا آنجا که دست کم به خشونت فیزیکی در خانواده مربوط می شود، پاسخ داده اند و دلایلی برای این کار مشخص کرده اند: «امید به اصلاح شوهر، ترس از انتقام شوهر، نداشتن جا و مکان، نگرانی درباره کودکان، وابستگی اقتصادی» (به نقل از هاید، ۱۳۸۴: ۴۳۰).

بخش مهمی از پاسخ، به این مسأله مربوط می شود که بیان خشونت علیه آنها به لحاظ اجتماعی برای زنان قابل قبول نیست. تمایل زنان برای برقراری روابط همهنگ در گروه و پذیرش از جانب گروه باعث بازداری از ابزار خشونت علیه آنان می شود. به نظر می رسد که زنان به اسارت " آنچه پذیرفته اند"، درآمده اند؛ درک زنان از خود به مثابه قربانیانی که عامل نجات را در بیرون از خود جستجوی نمایند، جسارت هرگونه مداخله و اقدام مؤثر را از آنان سلب می نماید. لذا « شناسایی عواملی که پذیرش رفتار خشن علیه زنان را ایجاد و تشدید می کند، مهم است، چراکه این عوامل ممکن است با تداوم درگیر شدن زنان در یک وضعیت خشن و یا رابطه خشن، برسلامتی فیزیکی و روحی آنان تأثیرات منفی بگذارد» (Jarchow, ۲۰۰۲: ۱۲).

بخش عمده ای از تحقیقات جاری، مربوط می شود به اینکه مردم در مورد دلایل خشونت، جامعه و مسئولیت های آن چگونه فکر می کنند. به چند دلیل درک مردم و دریافت های آنان از دلایل خشونت، عوامل دخیل و خطر ساز مهم هستند: اول، پشتوانه قوانین جدید (و عملکرد براساس آنها) که ممکن است به پذیرش عمومی پیش فرضهای اصلاحی درباره جوابگویی و مجازات های آزار دهنده منجر گردد. دوم، اینکه ممکن است فرض های افراد از تجربیاتشان، رفتارها، انتخاب ها و ارتباطاتشان، به آنچه که آنها درباره ی خشونت معتقدند و با وردارند، بستگی داشته باشد (Pollitz & Carlson, ۲۰۰۵: ۳۴).

چرا شناسایی افکار و باورهایی که " نگرش های "مربوط به خشونت را تشکیل می دهند، مهم است؟ نگرش ها و واکنش به تجاوز به طور اعم- پذیرش وسیع نگرش های حمایت کننده ی تجاوز-

مهم است، زیرا:

۱- نگرش ها و واکنش افراد، نقش بزرگی نه تنها در گزارش کردن تجاوز ایفا می کند همچنین در روشی که قربانیان در مقابل تجربه های خشونت، واکنش نشان می دهند، مؤثر است (Sheldon & Parent, ۲۰۰۲: ۱۵).

۲- مطالعات نشان می دهد که نحوه ی نگرش به قربانیان خشونت و به خصوص نگرش منفی به قربانیان تجاوز جنسی، به قربانی شدن بعدی قربانیان نیز می انجامد که به قضاوت منفی نسبت به آنها نیز منجر می گردد و حتی در مراحل بعد، خودآزاری قربانی در اثرافسردگی و نتایج روانی دیگر را نیز در پی خواهد داشت (Ibid).

۳- چون با شناخت نگرش ها می توان به پیش بینی هایی در مورد تجربیات قلبی و رفتارهای بعدی افراد دیگر در وضعیت های خشن دست زد (۱۲۶: ۱۹۹۷, et al., Anderson).

۴- یکی از روشهایی که محققین اجتماعی می توانند نقش خودشان را در مورد آموزش عمومی درباره ی انواع خشونت ایفا کنند، شناسایی باورها و نگرش هایی است که مردم درباره ی تجاوز، خشونت و قربانیان آن دارند. با شناخت این نگرش ها، می توان برنامه های مؤثری را برای رویارویی با این نگرش ها - که اسطوره شده اند - طراحی و اجرا کرد (Ibid: ۱۲۷).

مجموع مطالعات انجام شده درباره خشونت علیه زنان، دو مسأله عمده رانشان می دهد:

۱- باورهایی راجع به رفتار خشن، باورهایی مربوط به مسئولیت زنان در قبال رفتار خشن مردان و اعتقاداتی درباره ی اینکه رفتار خشن ممکن است قابل فهم یا حتی توجیه باشد، وجود دارد.

۲- اگرچه مطالعات گوناگون، سهم عوامل مختلف در انواع خشونت (اجتماعی، خانوادگی، ارتباطی و...) در مسأله خشونت را بررسی کرده و شواهدی برای آن یافتند، در عین حال

دسته ای از مطالعات، به واکنش زنان و پاسخگویی آنان در مورد خشونت پرداخته و حتی به گونه ای زنان را نسبت به آن، مسئول می دانند- گرچه طبیعت این مسئولیت روشن نیست. طبق یافته های اغلب تحقیقات، واکنش فعال زنان نسبت به خشونت در خانواده و مواجه شدن زن با این مسأله، به صورت ترک رابطه زناشویی ارزیابی می شود (Carlson, ۲۰۰۵: ۴۸).
(Pollitz Wordern &

بخش عمده ای از بررسی های مربوط به "نگرش زنان نسبت به خشونت علیه زنان"، به رابطه بین پذیرش اسطوره های تجاوز و پذیرش خشونت می پردازند. اسطوره های تجاوز، مجموعه باورهای رایج درباره ی تجاوز است. برای مثال، یک کلیشه رایج این است که «زنان خشونت را طلب می کنند» (Burt, ۱۹۸۰: ۲۱۷).

بین رفتار خشونت آمیز مردان نسبت به زنان و هنجارهای آموخته شده ارتباط مشخصی یافت شده است (Dobach & Dobach, ۱۹۷۹: ۲۴)، به همان سیاق می توان خشونت پذیری زنان را نیز به عنوان مسأله ای قابل تعقیب در نظر گرفت و علت یابی کرد. مفهوم کلانی که تبیینی عینی از دریافت و نگرش زنان از "خود" شان و مسائل مربوط به آنها به دست می دهد، "جامعه پذیری جنسیتی" است. فرایندی که در ضمن آن، زنان با الگوهای رفتاری، هنجارها و جهت گیری های فرهنگی آشنا می شوند و به تدریج نگرش ها و رفتار اجتماعی مناسب را فرا می گیرند و برای زندگی آینده آماده می شوند. «دختران کوچک در خانواده و از طریق فرایند جامعه پذیری و کنش های متقابل با والدین و همسالان و در محیط مدرسه می آموزند که نقش جنسی زن بزرگسال همراه با پذیرش فرودستی نسبت به مردان و وابستگی به آنهاست» (اعزازی، ۱۳۸۰: ۲۵). نگرش های اجتماعاً پذیرفته شده (نگرش خانواده و جامعه به خشونت) و میل به پذیرفته شدن از سوی جامعه، زنان را به پذیرش، تحمل و برخورد انفعالی نسبت به خشونت علیه زنان و می دارد. آموزه های درونی شده ای که پر خاشگری مردان و فرمانبرداری و سکوت زنان را مشروعیت می بخشد.

این تحقیق قصد دارد براساس رویکرد "یادگیری اجتماعی" به زمینه های شکل گیری نگرش هایی در زنان که به گرایش هر چه بیشتر آنان به رفتارهای انفعالی در برابر خشونت مردان منجر می شود و بصیرت هایی که این تئوری درباب خصلت آموخته شده نگرش های مربوط به خشونت دست می دهد، به پرسش گری و ارائه پاسخ بپردازد:

۱- باتأیید فرض یادگیری نگرش های مربوط به خشونت، منشأ واقعی آن کجاست؟

۲- خانواده به عنوان اولین نهادی که کودک آن را درک می کند، چه نقشی در این

فرایند دارد و با چه مکانیزمهایی این اثربخشی را اعمال می کند؟

۳- چگونه می توان درونی شدن الگوهای رایج فرهنگی و شکل گیری و تداوم

نگرش های جنسیتی به خشونت را در زنان با فرایند جامعه پذیری توضیح داد؟

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

امروزه، هزینه های روحی، فیزیکی و اجتماعی خشونت علیه زنان بسیار بالاست (Anderson, ۱۹۹۷: ۱۱). ترس از خشونت، مانع بزرگ زندگی مستقل زنان است و موجب می شود تا زنان پیوسته در صدد کسب حمایت مردان باشند که این حمایت در موارد زیادی، آسیب پذیری و وابستگی زنان را به دنبال دارد و مانع اصلی توانمند ساختن زنان است؛ توانائی های بالقوه ای که می تواند موجبات رشد قابلیت های آنان را فراهم سازد و انرژی زنان را در جهت به سازی جامعه صرف کند. در واقع اعمال خشونت علیه زنان بر مبنای جنسیت آن ها، نقض حقوق بشر و آزادی های بنیادین، انکار تمامیت روحی و جسمانی و توهین به حیثیت و کرامت آن ها می باشد. خشونت علیه زنان مانعی در برابر دستیابی به اهداف برابری، توسعه و صلح است. خشونت بر خورداری زنان را از حقوق بشر و آزادی های بنیادین، نقض، تضییع و یا سلب می کند و ناکامی دیرینه در حفظ